

VAI TRÒ CỦA PHỤ NỮ DÂN TỘC THIỂU SỐ TRONG PHÁT TRIỂN DU LỊCH TẠI XÃ TẢ PHÌN, THỊ XÃ SA PA, TỈNH LÀO CAI

Đồng Thị Thu Huyền, Nguyễn Thị Bích Liên

Trường Cao đẳng Lào Cai

Tóm tắt: Xã Tả Phìn là một trong những điểm tham quan du lịch hấp dẫn của thị xã Sa Pa, tỉnh Lào Cai. Nơi đây, ngoài vẻ đẹp của núi non hùng vĩ thì điểm nhấn thu hút du khách trong và ngoài nước đó là các sản phẩm du lịch gắn liền với giá trị văn hóa truyền thống của cộng đồng các dân tộc thiểu số. Đặc biệt, các hoạt động du lịch ở đây có sự tham gia hiệu quả, có dấu ấn đậm nét của chị em phụ nữ thông qua hoạt động “phụ nữ tham gia tạo nên các sản phẩm du lịch đặc trưng”. Việc tham gia vào hoạt động du lịch đã giúp chị em phụ nữ dân tộc thiểu số nâng cao thu nhập, cải thiện đời sống, đồng thời góp phần rất lớn trong việc bảo tồn các giá trị văn hóa truyền thống, quảng bá những giá trị văn hóa đặc sắc đến du khách trong và ngoài nước. Tuy nhiên, trong điều kiện phát triển du lịch hiện nay cũng đặt ra nhiều vấn đề thách thức cần phải khắc phục đối với phụ nữ dân tộc thiểu số: phát triển du lịch đi song hành cùng với bảo tồn các giá trị văn hóa, mô hình kinh doanh lưu trú nhà dân cần có định hướng của chính quyền địa phương, sản phẩm thủ công truyền thống cần nhiều sự nghiên cứu của các nghệ nhân để tạo ra sản phẩm mới đáp ứng nhu cầu của du khách.

Từ khóa: Dân tộc thiểu số; du lịch cộng đồng; phát triển du lịch; phụ nữ dân tộc thiểu số; Tả Phìn.

Nhận bài ngày 12.03.2024; gửi phản biện, chỉnh sửa và duyệt đăng ngày 28.04.2024

Liên hệ tác giả: Đồng Thị Thu Huyền; Email: thuhuyendllc@gmail.com

1. MỞ ĐẦU

Du lịch được xem là ngành mang lại nhiều cơ hội việc làm cho phụ nữ tại xã Tả Phìn, đóng góp có ý nghĩa trong công cuộc cải thiện bình đẳng giới và trao quyền cho phụ nữ để không ai bị bỏ lại phía sau. Do đó rất cần thiết để nghiên cứu vai trò của người phụ nữ dân tộc trong hoạt động du lịch. Từ đó đưa ra định hướng để phát triển du lịch gắn với bảo tồn và cũng phát huy được những thế mạnh của người phụ nữ đối với hoạt động du lịch trong giai đoạn hiện nay. Để nâng cao chất lượng sản phẩm du lịch, Sa Pa đã triển khai nhiều giải pháp, trong đó tính liên kết sản phẩm du lịch giữa cộng đồng người dân bản địa giữa các bản được chú trọng. Tạo tính liên kết của các sản phẩm du lịch địa phương thu hút du khách. Cư trú tại nhà dân sẽ phát triển tạo thành các điểm du lịch sinh thái và

liên kết với các hợp tác xã hoặc các cơ sở sản xuất sản phẩm truyền thống tạo thành mô hình kinh doanh mới ở Tả Phìn nói riêng và Sa Pa nói chung. Trong đó, vai trò của những lao động trực tiếp trong hoạt động du lịch cần được đánh giá. Trong các nghiên cứu trước đó chưa có tác giả nào nghiên cứu đến vấn đề vai trò của phụ nữ dân tộc thiểu số trong hoạt động du lịch ở Tả Phìn nói riêng và ở SaPa nói chung.

Cộng đồng các dân tộc ở xã Tả Phìn tham gia vào các hoạt động du lịch như hướng dẫn du khách; cung cấp nhà nghỉ lưu trú và dịch vụ tắm lá thuốc; cung cấp dịch vụ biểu diễn văn nghệ; trồng cây dược liệu và các loại nông sản địa phương, sản xuất và bán các sản phẩm thủ công truyền thống,... Trong đó, phần lớn nguồn nhân lực tham gia vào chuỗi các hoạt động du lịch là chị em phụ nữ dân tộc Mông, Dao. Việc tham gia vào hoạt động du lịch cũng mang lại nhiều cơ hội cho phụ nữ dân tộc thiểu số nâng cao thu nhập, cải thiện đời sống, từ đó duy trì, bảo tồn, phát triển văn hóa đặc sắc của chính dân tộc mình.

2. NỘI DUNG

2.1. Giới thiệu về du lịch tại xã Tả Phìn, thị xã Sa Pa, tỉnh Lào Cai

Tả Phìn là một xã nằm ở phía Đông Bắc của thị xã Sa Pa, cách trung tâm thị xã 13km, nằm trên độ cao 1300m so với mực nước biển. Nơi đây là địa bàn sinh sống chủ yếu của đồng bào người Mông và người Dao đỏ. Trước đây, khi chưa phát triển du lịch, cư dân tại Tả Phìn sinh sống dựa vào hoạt động nông nghiệp làm nương, rẫy. Từ năm 2005, với sự định hướng phát triển kinh tế gắn với hoạt động du lịch, đời sống của cư dân bản địa bước đầu đã có sự thay đổi theo chiều hướng tích cực.

Theo thống kê của UBND xã Tả Phìn, trên địa bàn xã hiện có 702 hộ với 3.841 nhân khẩu; trong đó, nữ giới là 1.887 người; đồng bào dân tộc Mông chiếm trên 52%, dân tộc Dao chiếm tỷ lệ 35,2%, các dân tộc khác chiếm 12,8% sinh sống tại 06 thôn [1]. Các dân tộc sống hòa thuận với định hướng phát triển kinh tế gắn liền với hoạt động phát triển du lịch. Đến Tả Phìn, ngoài cảnh đẹp du khách còn được tham quan, tìm hiểu các giá trị văn hóa truyền thống của cư dân bản địa là người dân tộc Mông, Dao đỏ. Điều đặc biệt, du khách sẽ được trải nghiệm nghề thủ công truyền thống như hái lá thuốc và chuẩn bị nước tắm, tham quan và học cách tạo ra vải thổ cẩm, thêu hoa văn trên các nền vải thổ cẩm hoặc các sản phẩm đặc trưng của người dân tộc Mông, Dao đỏ.

2.2. Thực tiễn vai trò của phụ nữ trong phát triển du lịch tại xã Tả Phìn, thị xã Sa Pa, tỉnh Lào Cai

2.2.1. Phụ nữ tham gia dịch vụ hướng dẫn du lịch

Đối với mỗi điểm tham quan, điểm du lịch cộng đồng, người dân bản địa chính là người am hiểu nhất về cách thức di chuyển, cảnh đẹp của thiên nhiên, đặc trưng văn hóa của tộc người. Chính vì vậy, họ chính là người dẫn đường lý tưởng và tin cậy cho du khách. Đặc biệt, ở Tả Phìn, rất nhiều phụ nữ có khả năng tiếp thu ngôn ngữ tốt, ngoài ngôn ngữ

bản địa họ có thể nói được tiếng Anh, tiếng Trung nên đã sớm tham gia vào hoạt động du lịch.

Khi đến với Tả Phìn, đa phần du khách nước ngoài đều lựa chọn hướng dẫn viên hoặc thuyết minh viên bản địa thay vì chọn hướng dẫn viên chuyên nghiệp của các công ty lữ hành. Hình ảnh khi tham quan bản Tả Phìn du khách sẽ bắt gặp những nhóm khách du lịch đi cùng một người hướng dẫn viên nữ mặc trang phục dân tộc Dao hoặc Mông. Họ sẽ vừa đi vừa hướng dẫn khách trải nghiệm các dịch vụ khác nhau trong chuyến hành trình. Với sự phát triển du lịch mạnh mẽ trong những năm gần đây, lực lượng hướng dẫn viên du lịch bản địa đã liên tục được cập nhật kiến thức chuyên môn, kỹ năng, nghiệp vụ mới, hướng tới mục tiêu phát triển du lịch bền vững. Hàng năm, đội ngũ hướng dẫn viên cộng đồng ở Tả Phìn và các điểm du lịch trên địa bàn Sa Pa đều được tham gia tập huấn và được cấp thẻ hướng dẫn viên.

Theo thống kê của Phòng Văn hóa – Du lịch thị xã Sa Pa, hiện nay xã Tả Phìn đang có 22 hướng dẫn viên, tất cả các thành viên đều là nữ giới người dân tộc Dao và Mông [2]. Các hướng dẫn viên tại xã Tả Phìn ngoài được đào tạo đầy đủ về kỹ năng nghiệp vụ hướng dẫn du lịch, họ cũng chính là chủ nhân của nền văn hóa bản địa. Do đó, người hướng dẫn viên cũng sẽ là người có nhiều kiến thức về dân tộc mình, họ cũng chính là đội ngũ sẽ giới thiệu, quảng bá những nét đặc sắc văn hóa đó cho du khách trong và ngoài nước. Các hướng dẫn viên đều là nữ giới, điều này một lần nữa khẳng định vai trò quan trọng của phụ nữ dân tộc thiểu số trong việc tham gia phát triển du lịch của Tả Phìn nói chung và quảng bá văn hóa bản địa nói riêng.

2.2.2. Phụ nữ tham gia dịch vụ kinh doanh lưu trú thôn bản

Vào năm 2009, với sự giúp đỡ của Tổ chức Bảo tồn thiên nhiên thế giới (IUCN) và Tổ chức phát triển Hà Lan (SNV), sau khi xây dựng thành công bản Cát Cát là điểm du lịch cộng đồng, huyện Sa Pa đã chọn tiếp bản Tả Phìn và Tả Van phát triển thí điểm Dự án Hỗ trợ du lịch bền vững. Cùng với chương trình: “Biến di sản thành tài sản và mỗi cộng đồng, mỗi làng bản có một sản phẩm mang tính đặc trưng giúp người dân xóa đói giảm nghèo” của Sở Văn hoá Thể Thao và Du lịch Lào Cai, bản Tả Phìn đã được xây dựng trở thành một trong 13 điểm du lịch cộng đồng của tỉnh. Nhờ các dự án trên, phụ nữ dân tộc thiểu số ở các thôn, bản được hướng dẫn hoạt động đón tiếp, bố trí nơi nghỉ cho du khách có nhu cầu tham quan du lịch, khám phá thiên nhiên, phong tục tập quán sinh hoạt, lao động sản xuất của bà con ở địa phương; đồng thời dự án còn hướng dẫn phụ nữ làm du lịch một cách bài bản như vệ sinh nhà cửa sạch sẽ, đón khách, kỹ năng giao tiếp.

Thấy được những lợi ích từ việc kinh doanh dịch vụ lưu trú thôn bản, thời gian qua, nhiều phụ nữ người Dao ở Tả Phìn đã tu sửa nhà ở trở thành nhà nghỉ cộng đồng phục vụ du khách. Nếu như năm 2005, Tả Phìn chỉ có 02 nhà nghỉ cộng đồng thì đến 2009 đã có 11 hộ gia đình làm dịch vụ homestay. Đến năm 2023, tổng số cơ sở kinh doanh dịch vụ du lịch là 57 cơ sở; trong đó, có 32 cơ sở lưu trú, 25 cơ sở dịch vụ ăn uống. Tổng số lao động tham gia vào các hoạt động du lịch là 220 người; trong đó lao động nữ là 114 người [3].

Đặc biệt, đa phần các homestay ở Tả Phìn đều có tên là “Mây” (Lý Tả Mây, Tản Tả Mây,...) – tên gọi gắn với người phụ nữ dân tộc người Dao đỏ. Thu nhập trong hoạt động kinh doanh lưu trú góp phần cải thiện đời sống của cư dân bản địa. Trung bình mỗi hộ gia đình có kinh doanh lưu trú thường đón được khoảng 25-50 khách/tháng, thu nhập từ 5 – 8 triệu đồng, chiếm khoảng 40-50% tổng thu nhập của các hộ gia đình [4]. Những thành công trên của phụ nữ Tả Phìn đã góp phần đẩy mạnh các phong trào thi đua, duy trì nhiều mô hình phụ nữ phát triển du lịch cộng đồng nói chung và sở hữu, vận hành các mô hình kinh doanh, phát triển kinh tế gia đình nói riêng.

Bên cạnh các dự án hỗ trợ phát triển du lịch bền vững, vào năm 2018, xã Tả Phìn bắt đầu mở rộng mô hình và nâng cấp toàn bộ chuỗi sản phẩm du lịch khu sinh thái “Vườn đá Tả Phìn”. Sản phẩm du lịch nằm trong phát triển sản phẩm theo chương trình OCOP – Mỗi xã một sản phẩm (One commune one product). OCOP là chương trình phát triển kinh tế nông thôn theo hướng phát huy nội lực như nguồn lao động, văn hóa địa phương, trí tuệ, sự sáng tạo. Năm 2019, khu sinh thái vườn đá Tả Phìn là sản phẩm du lịch đầu tiên của tỉnh Lào Cai đạt sao OCOP cấp tỉnh và cũng là sản phẩm dịch vụ du lịch thứ 2 trên toàn quốc được cấp chứng nhận đạt tiêu chuẩn OCOP. Ngày 25/2/2021 UBND tỉnh Lào Cai ban hành Quyết định số 548/QĐ-UBND công nhận khu sinh thái vườn đá Tả Phìn là điểm du lịch [5]. Việc này tạo động lực để “đánh thức” các HTX trên địa bàn học tập và nhân rộng mô hình sản phẩm du lịch OCOP theo chuỗi để nâng tầm sản phẩm du lịch của xã Tả Phìn nói chung và tỉnh Lào Cai nói riêng. Việc phát triển du lịch theo mô hình liên kết này đã tạo ra việc làm cho nhiều lao động là nữ giới trong khối lưu trú, ăn uống và các dịch vụ du lịch tại điểm. Đồng thời, việc xây dựng các sản phẩm OCOP về dịch vụ du lịch cộng đồng đã gắn kết chặt chẽ các sản phẩm dịch vụ du lịch với việc bảo tồn, phát huy những giá trị văn hóa vật thể và phi vật thể của đồng bào các dân tộc bản địa, gắn với phát triển du lịch bền vững, góp phần tạo ra nhiều việc làm ổn định cho phụ nữ trong thôn bản.

2.2.3. Phụ nữ với hoạt động trồng cây dược liệu và dịch vụ tắm lá thuốc

Điều kiện tự nhiên và thổ nhưỡng cũng như khí hậu ở Sa Pa nói chung và xã Tả Phìn nói riêng rất thuận lợi để cây dược liệu sinh trưởng và phát triển. Hiện nay, khu vực có khoảng 850 loại cây thuốc, trong đó có 78 loại cây đang được khai thác để phục vụ sản xuất các sản phẩm làm đẹp, chăm sóc sức khỏe. Người Dao đỏ bao đời nay đã hình thành thói quen nấu nước tắm từ các loại cây, lá trên rừng để chữa các bệnh khác nhau. Mỗi bài thuốc được điều chế từ 10-120 loại cây, thân cây dược liệu. Thuốc tắm của đồng bào có rất nhiều công dụng chữa các bệnh như: đau nhức cơ, xương khớp, bệnh cảm cúm, ngứa, táo bón hoặc tăng cường thể lực cho phụ nữ sau khi sinh. Những người lao động mệt mỏi sau khi tắm cũng thấy người nhẹ nhõm, cơ thể hồi phục, tinh thần sảng khoái.

Vào năm 2008, lần đầu tiên sản phẩm thuốc lá tắm của người Dao được đóng gói và đưa vào thị trường với thương hiệu Daospa. Từ đây, những bài thuốc của người Dao đã được đưa đến tận tay người tiêu dùng trong nước. Tận dụng thế mạnh để thu hút du khách, bà con trong xã Tả Phìn đã phát triển dịch vụ tắm lá thuốc cổ truyền của đồng bào người Dao đỏ. Hiện nay, xã Tả Phìn có 01 công ty, 03 hợp tác xã và 12 hộ kinh doanh dịch vụ

này, thu hút và giải quyết việc làm cho 171 lao động, trong đó nữ giới là 170 người. Điển hình là Hợp tác xã cộng đồng Dao đỏ ở thôn Tả Chải do chị Tần Tả Mây làm giám đốc, thành lập năm 2015 [6]. Tiền thân của Hợp tác xã là mô hình kinh tế hộ gia đình gìn giữ nghề làm thuốc tấm gia truyền. Trong quá trình hoạt động, chị Tần Tả Mây thấy nhiều phụ nữ địa phương không có việc làm, cuộc sống gia đình rất khó khăn,... Từ đó, chị Mây có ý tưởng mở rộng quy mô để vừa tiêu thụ sản phẩm lá thuốc, vừa giải quyết việc làm cho chị em phụ nữ trong xã.

Với cách làm và hướng đi đúng, đến nay, hợp tác xã có 110 thành viên, trong đó có 109 thành viên nữ và 400 hộ liên kết cung cấp dược liệu; tổng doanh thu mỗi năm đạt hơn 3 tỷ đồng. Mỗi năm, hợp tác xã định hướng phát triển thêm 1 đến 2 sản phẩm mới, đồng thời tập huấn cho người dân cách khai thác dược liệu để bảo tồn cây thuốc quý trong tự nhiên, cung cấp giống cho người dân nhân rộng diện tích. Hợp tác xã cộng đồng Dao đỏ không đơn giản là mô hình phát triển kinh tế mà còn có ý nghĩa nhân văn khi hướng đến mục tiêu nâng cao thu nhập, cải thiện đời sống cho phụ nữ dân tộc thiểu số địa phương.

2.2.4. Phụ nữ tham gia dịch vụ văn nghệ, giải trí

Ý thức được tầm quan trọng của việc gìn giữ văn hóa truyền thống của dân tộc, từ đó phát triển thành các loại hình dịch vụ giải trí, mang lại nguồn thu nhập, nhiều năm qua, phụ nữ dân tộc thiểu số ở Tả Phìn đã biết khai thác các di sản văn hóa truyền thống để tạo thành nhiều sản phẩm và các yếu tố của sản phẩm du lịch. Từ năm 2013, người dân ở Tả Phìn đã thành lập các đội văn nghệ ngay tại thôn bản để biểu diễn phục vụ khi khách có nhu cầu. Một số đội văn nghệ không chỉ biểu diễn tại thôn bản mà còn tham gia biểu diễn tại các khách sạn như Cao nguyên, Silk Path, Châu Long, BB resort & Spa,...

Đầu tiên các đội văn nghệ sẽ được thành lập theo từng thôn và mang tính tự phát. Chủ yếu các bài hát, điệu nhảy sẽ được trích dẫn từ các tiết mục biểu diễn văn nghệ trong lễ hội Nhảy Lửa của người Dao đỏ. Sau này, khi du lịch phát triển chương trình biểu diễn văn nghệ sẽ được tổ chức kéo dài 1 giờ. Buổi biểu diễn sẽ bao gồm các tiết mục hát, múa, xen lẫn. Đặc biệt sẽ có thêm chương trình giao lưu với khán giả vây quanh đồng lửa hoặc bình rượu cần. Du khách vừa được thưởng thức văn nghệ vừa được giao lưu văn nghệ với đồng bào cư dân bản địa.

Đặc sắc trong các tiết mục là đội văn nghệ đã khai thác các điệu múa chuông, múa kiếm, múa đèn và các điệu nhảy trong lễ Pút tông, các điệu nhảy bát quái để xây dựng các chương trình văn nghệ phục vụ du khách. Trước kia, việc biểu diễn văn nghệ chỉ để giao lưu với du khách trong bữa ăn, khách muốn trả tiền ít nhiều tùy tâm. Dần dần, một chương trình biểu diễn được khách trả 200.000-300.000 đồng, khách quốc tế có thể trả cao hơn. Và cho đến nay, một chương trình biểu diễn được quy định giá 800.000 – 1.000.000 đồng [7]. Du khách khi muốn trải nghiệm dịch vụ thường sẽ đặt ăn tại nhà dân và vừa ăn tối vừa tham gia xem chương trình văn nghệ đậm chất văn hóa dân tộc của người Dao đỏ. Nhờ đó, đã góp phần cải thiện thu nhập cho các thành viên khi tham gia các đội văn nghệ.

2.2.5. Sản xuất và bán các sản phẩm thủ công truyền thống

Là lực lượng trực tiếp tham gia vào các hoạt động gìn giữ, phát huy và bảo tồn văn hóa truyền thống của dân tộc mình, ngay từ bé, phụ nữ dân tộc thiểu số được các bà, các mẹ và người thân trong gia đình dạy cách dệt vải, thêu dệt thổ cẩm để may thành các bộ trang

phục hay những sản phẩm sử dụng trong gia đình, thậm chí là trao đổi hàng hóa trong cộng đồng. Những bộ trang phục để mặc vào dịp lễ tết hoặc trong ngày trọng đại đòi hỏi thời gian hoàn thành rất dài với nhiều chi tiết thêu tay cầu kỳ. Có bộ trang phục phải mất từ 6 tháng đến 8 tháng để hoàn thành. Do đó, giá thành các sản phẩm thủ công truyền thống thường cao hơn nhiều so với các sản phẩm may đại trà. Tuy nhiên, khi được trải nghiệm tạo ra các sản phẩm thủ công truyền thống du khách vô cùng thích thú và hay mua về làm quà để trang trí hoặc tặng người thân.

Bằng tình yêu đối với dân tộc và văn hóa riêng của mình, phụ nữ các dân tộc thiểu số đã có nhiều hoạt động khôi phục, bảo tồn, gìn giữ các giá trị văn hóa truyền thống; tận dụng, phát huy nét đặc sắc bản địa để phát triển thành sản phẩm đặc thù phục vụ phát triển du lịch, tạo công ăn việc làm cho nhiều chị em, tăng thêm nguồn thu nhập, phát triển kinh tế hộ gia đình,... Hiện nay, tại Tả Phìn có 01 cơ sở thổ cẩm Thào Thị Sung ở thôn Can Ngài với tổng số 21 thành viên, tất cả đều là nữ giới; cơ sở đã tạo việc làm và thu nhập ổn định cho người lao động.

Song song với việc sản xuất và bán sản phẩm thủ công truyền thống, phụ nữ Dao đỏ ở Tả Phìn còn có các hoạt động trải nghiệm cho du khách. Hầu hết khách du lịch đều rất thích thú khi được tự mình nấu nồi nước tắm với các vị lá thuốc truyền thống; học cách sử dụng các loại thảo dược; được tự mình thêu và tạo ra các sản phẩm thủ công đơn giản,... Một số hộ kinh doanh còn tổ chức cho khách đi hái rau, chế biến các món ăn bản địa để nấu được một bữa ăn đặc trưng của đồng bào bản địa. Các hoạt động trải nghiệm này ngoài tăng thêm thu nhập cho người dân còn là một trong những phương pháp quảng bá nét văn hóa đặc sắc của người dân bản địa tới du khách trong nước và quốc tế.

2.3. Thách thức và một số giải pháp phát triển du lịch đối với phát huy vai trò của phụ nữ tại xã Tả Phìn, thị xã Sa Pa, tỉnh Lào Cai

2.3.1. Thách thức đối với phát triển du lịch đối với phát huy vai trò của phụ nữ tại xã Tả Phìn, thị xã Sa Pa, tỉnh Lào Cai

Định hướng phát triển du lịch ở xã Tả Phìn theo hướng bền vững, gắn với bảo tồn và phát huy các giá trị dân tộc, giữ gìn cảnh quan thiên nhiên, phát triển du lịch có tiềm năng và lợi thế cạnh tranh cao đáp ứng nhu cầu của du khách. Trên thực tế, các sản phẩm du lịch nơi đây gắn với giá trị cộng đồng dân tộc Dao, Mông vẫn giữ được nhiều giá trị văn hóa truyền thống như kiến trúc nhà ở, phong tục tập quán, lễ hội truyền thống, ẩm thực. Tuy nhiên, các sản phẩm này đều mới chỉ dựa trên tiềm năng du lịch sẵn có, chưa có sự đầu tư để tạo ra các sản phẩm mới, chưa có sự gắn kết tour, tuyến với các tiểu vùng du lịch. Đặc biệt, trong giai đoạn hiện nay khi Sa Pa đã trở thành khu du lịch quốc gia, việc tạo ra các sản phẩm mang đặc trưng của Tả Phìn đang là cần thiết và cần có sự chung tay của không chỉ những người phụ nữ dân tộc thiểu số, mà là vấn đề sống còn của cộng đồng cư dân Tả Phìn.

Bên cạnh đó, tham gia vào hoạt động du lịch tại bản Tả Phìn chủ yếu là người trẻ và phụ nữ. Người phụ nữ vừa phải chu toàn công việc nhà cửa chăm sóc con cái, vừa lo công việc đồng áng làm theo thời vụ, lại vừa cần có thời gian học tập trau dồi nghiệp vụ và phát triển các sản phẩm du lịch. Cho nên, về căn bản nguồn nhân lực du lịch trong bản Tả Phìn vẫn còn mang tính thời vụ, không cố định. Thậm chí một số gia đình chỉ tham gia vào hoạt động du lịch vào thời gian nông nhàn, sau khi thu hoạch xong mùa vụ.

Dịch vụ nhà nghỉ cộng đồng căn bản còn đơn điệu, nhiều ngôi nhà chưa đủ điều kiện để phát triển thành nhà nghỉ homestay. Các chương trình biểu diễn văn nghệ phục vụ khách du lịch còn mang nặng yếu tố thị trường, sản phẩm thủ công truyền thống còn nghèo nàn, chưa chú trọng đến nhu cầu của khách du lịch. Một số điểm tham quan trong bản đã có sự vận dụng, khai thác một số giá trị văn hóa truyền thống của người dân địa phương để phục vụ phát triển du lịch như: bảo tồn, phục dựng các làng nghề truyền thống, phục dựng các lễ hội, thành lập các đội văn nghệ biểu diễn, tạo sản phẩm du lịch... Đặc biệt hợp tác xã đã có hoạt động để duy trì nghề thủ công truyền thống và xúc tiến quảng bá các sản phẩm. Tuy nhiên, còn mang tính hình thức, thời vụ vì không có người tham gia làm nghề thường xuyên. Cần duy trì hoạt động dạy nghề cho lớp trẻ và tạo ra các sản phẩm thủ công mang đặc trưng riêng của Tả Phìn.

Ngoài ra, thực tế phát triển du lịch tại Tả Phìn còn thiếu các nguồn lực để phát triển. Do điều kiện địa lý ở những vùng cao xa xôi nên hiện nay cộng đồng cư dân còn chưa thu hút được sự quan tâm, đầu tư của nhà nước, các công ty du lịch, tổ chức và cá nhân cho hoạt động du lịch. Cơ sở hạ tầng về đường xá đi lại, các công trình công cộng của bản còn hạn chế. Nguồn lực đầu tư cho nghiên cứu xây dựng phát triển các sản phẩm du lịch mới chưa được chú trọng đầu tư, dẫn tới các sản phẩm du lịch ở đây chưa có sự độc đáo, không hấp dẫn với du khách. Bên cạnh đó nguồn lực đầu tư cho đào tạo, nâng cao trình độ kỹ năng cho người dân, đặc biệt các điều kiện phát triển riêng cho nữ giới tham gia vào hoạt động du lịch còn hạn chế. Các hoạt động xúc tiến, quảng bá, kết nối trong hoạt động du lịch giữa người dân địa phương và khách, công ty lữ hành du lịch chưa phong phú, đa dạng.

2.3.2. Một số giải pháp phát triển du lịch đối với phát huy vai trò của phụ nữ tại xã Tả Phìn, thị xã Sa Pa, tỉnh Lào Cai

Nhận thức rõ vai trò và tầm quan trọng của phụ nữ dân tộc thiểu số trong phát triển du lịch Lào Cai nói chung, du lịch Tả Phìn nói riêng, những năm qua, tỉnh Lào Cai đã luôn đồng hành cùng người dân trong giữ gìn văn hóa truyền thống, đẩy mạnh phát triển du lịch cộng đồng. Tỉnh đã tổ chức nhiều lớp tập huấn, mời chuyên gia hướng dẫn chuyên đề mang tính bồi dưỡng nâng cao nhận thức cho chị em phụ nữ. Từ đó, giúp họ nhận thức được những giá trị về mặt kinh tế cũng như bảo tồn văn hóa bản địa trong hoạt động du lịch. Dựa vào giá trị văn hóa truyền thống, từ đó tạo ra các sản phẩm mới đáp ứng nhu cầu thị yếu của du khách nhưng lại không làm sai lệch, pha tạp, thương mại hóa các sản phẩm truyền thống. Khi có nhiều sản phẩm mới thì hoạt động du lịch sẽ thông suốt và không mang tính thời vụ. Từ đó, phụ nữ dân tộc thiểu số sẽ coi hoạt động du lịch là nghề chính để cùng sáng tạo đưa ra nhiều sản phẩm đáp ứng nhu cầu của du khách.

Đối với dịch vụ lưu trú thôn bản, việc các gia đình tự xây dựng mô hình lưu trú thường không đạt hiệu quả cao và đáp ứng được điều kiện về an toàn, vệ sinh trong kinh doanh lưu trú. Mô hình lưu trú cũng không được tư vấn thiết kế nên không được đáp ứng yêu cầu thẩm mỹ. Do đó cấp ủy, chính quyền địa phương cần kết hợp với các tổ chức hoặc doanh nghiệp đến rà soát, tư vấn và hỗ trợ xây dựng, phát triển mô hình kinh doanh lưu trú thôn bản. Bên cạnh đó, có nhiều gia đình thiếu vốn đầu tư xây dựng nên chính quyền địa phương tạo điều kiện thuận lợi cho các hộ tham gia phát triển kinh doanh lưu trú về thủ tục pháp lý, vay vốn ngân hàng; hội liên hiệp phụ nữ xã hỗ trợ vay vốn ngân hàng chính sách xã hội với chế độ ưu đãi.

Thành lập mô hình câu lạc bộ văn nghệ, câu lạc bộ nghề có hoạt động thường xuyên định kỳ theo tuần. Đầu tư, nghiên cứu biên soạn đưa các điệu múa chuông, múa kiếm hay các bài hát dân gian vận động đội văn nghệ thôn bản tích cực tham gia. Ngoài gia, chính quyền địa phương mời các chuyên gia, các nghệ nhân có kinh nghiệm để tổ chức các buổi tập huấn tại chỗ cho các chị em. Đặc biệt đối với nghề thủ công truyền thống cần tập trung thiết kế mẫu mã mới đáp ứng nhu cầu thị hiếu. Tổ chức các cuộc thi văn nghệ, thi tay nghề, trình diễn trang phục truyền thống, ẩm thực dân tộc. Tiếp tục thực hiện chính sách ưu đãi tôn vinh, khen thưởng nghệ nhân để khuyến khích bà con trong xã tham gia. Các cuộc thi này cũng góp phần rất lớn trong việc quảng bá hình ảnh các sản phẩm du lịch, kết nối du khách tới tham quan trải nghiệm.

3. KẾT LUẬN

Trong chiến lược phát triển du lịch, tỉnh Lào Cai luôn xác định Du lịch cộng đồng có đóng góp rất quan trọng vào sự phát triển của du lịch địa phương. Mục tiêu phát triển Du lịch cộng đồng ở Lào Cai hướng tới đó là không để trùng lặp về sản phẩm; phải có sự vào cuộc của cộng đồng, đảm bảo hài hòa về lợi ích, đồng thời bảo tồn được bản sắc văn hóa các dân tộc... Với các sản phẩm du lịch hiện có Tả Phìn đã và đang làm nổi bật những thế mạnh riêng có của địa phương. Đây cũng là mô hình phát triển du lịch ở nông thôn, hướng tới bảo tồn và phát huy các làng nghề văn hóa truyền thống.

Trong quá trình triển khai các hoạt động du lịch, phụ nữ dân tộc thiểu số đã phát huy vai trò của mình, mạnh dạn tham gia và có những đóng góp quan trọng vào sự phát triển du lịch ở Tả Phìn nói riêng và Sa Pa nói chung. Đã có nhiều gương mặt phụ nữ dân tộc thiểu số tiêu biểu, thành công, có tầm ảnh hưởng và truyền cảm hứng cho đông đảo phụ nữ Lào Cai nói chung trong nhiều lĩnh vực, ngành nghề. Đặc biệt, phụ nữ dân tộc thiểu số đã đóng vai trò quan trọng trong việc giữ gìn và phát huy bản sắc văn hóa của dân tộc mình - cốt lõi của sự phát triển bền vững. Họ đã và đang là những người chủ động đưa văn hóa dân tộc mình trở thành nguồn lực phát triển kinh tế - xã hội ở chính nơi mình sinh ra và lớn lên. Với tư cách là lực lượng lao động chủ chốt tại điểm đến, phụ nữ dân tộc thiểu số tại Lào Cai nói chung và Tả Phìn nói riêng xứng đáng có tiếng nói và được hưởng lợi chính từ quá trình phát triển du lịch.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. UBND xã Tả Phìn (2023), *Số liệu thống kê về dân cư và lao động năm 2023*, Tả Phìn.
2. UBND thị xã Sa Pa (2023), *Báo cáo tổng kết hoạt động du lịch năm 2023*, Sa Pa.
3. UBND xã Tả Phìn (2023), *Số liệu thống kê về cơ sở lưu trú năm 2023*, Tả Phìn.
4. Đồng Thị Thu Huyền, Nguyễn Thị Bích Liên (2023), *Bài phỏng vấn gia đình chị Lý Mẫn Mỷ kinh doanh dịch vụ lưu trú homestay tại thôn 2 của xã Tả Phìn*, Tả Phìn.
5. UBND thị xã Sa Pa (2021), *Báo cáo tổng kết hoạt động du lịch năm 2021*; Phòng Văn hóa – Du lịch thị xã Sa Pa (2023), *Báo cáo tổng kết hoạt động du lịch thị xã Sa Pa năm 2023*, Sa Pa.
6. Đồng Thị Thu Huyền, Nguyễn Thị Bích Liên (2023), *Bài phỏng vấn chị Tẩn Tả Mỷ, Giám đốc hợp tác xã sản xuất dược liệu cộng đồng người Dao đỏ thôn Tả Chải*, Tả Phìn.
7. Đồng Thị Thu Huyền, Nguyễn Thị Bích Liên (2023), *Bài phỏng vấn chị Chảo Tả Mỷ, đội trưởng đội văn nghệ thôn Tả Chải*.

ROLE OF ETHNIC MINORITY WOMEN IN TOURISM DEVELOPMENT IN TA PHIN COMMUNE, SA PA TOWN, LAO CAI PROVINCE

Summary: *Ta Phin commune is one of the attractive tourist destinations of Sa Pa town, Lao Cai province. Here, in addition to the beauty of the majestic mountains, the highlight that attracts domestic and foreign tourists is the tourism products associated with the traditional cultural values of ethnic minority communities. In particular, tourism activities here have the effective participation and strong imprint of women through the activity "women participate in creating typical tourism products". Participating in tourism activities has helped ethnic minority women increase their income and improve their lives as well as have greatly contributed to preserving traditional cultural values and promoting unique cultural values to domestic and foreign tourists. However, the current conditions of tourism development also pose many challenging issues that need to be overcome for ethnic minority women: tourism development goes hand in hand with preserving cultural values, The homestay business model needs direction from local authorities, traditional handicraft products need a lot of research by artisans to create new products to meet the needs of tourists.*

Keywords: *Ethnic minorities; community tourism; tourism development; ethnic minority women; Ta Phin.*